

**PROF MS MAKHANYA, HLOGO LE MOTLATŠAMOKHANSELIRI
YUNIBESITHI YA AFRIKA BORWA**

KAMOGELO LE PULO: MERERO YA THUTO LE BAITHUTI

KOMITI YA KHANSELE

HOLO YA SENATA, KHAMPHASE YA MUCKLENEUK

23 Mopitlo 2019

- Prof GM Nkondo Modulasetulo wa ASACoC le maloko a mangwe a khansele ao a lego gona
- Maloko a ASACoC
- Prof Veronica McKay: Motlatšahlogo wa Motšwaoswere: Go Ruta, Go Ithuta, Tšhomišano le Setšhaba le Thekgo ya Baithuti
- Prof Thenjiwe Meyiwa, Motlatšahlogo: Dinyakišišo, Dithuto tša ka Morago ga Tikrii ya Mathomo, Tlhamo le Tša Kgwebo le VPs ba bangwe bao ba lego gona

- Dihlogophethiši tša Mafapha
- Bašomimmogo go tšwa go Lefapha la Boetapele le Phetogo
- Maloko a bašomi ba tša thuto le thekgo ba Unisa
- Bakgathatema le baemedi ba setheo sa rena go tšwa go SRC le mekgatlo ya bašomi
- Basadi le banna

Dumelang ka moka ga lena.

Phetogo ga se selo seo se bego se tlo ba bonolo, ka bjako goba bofefo. Le ge re na le mokgwa wo o beakantšwego le wa tatelano go phetogo, ka ge go swana le rena e bile o tla ithuta kudu ka ga yona lehono, ge re tsenelela kudu ka gare ga protšeke, ke mo re lemogago ka moo e kopakopanego e bile e nago le mahlakore a mantši ka gona. Ke ka lebaka leo re hlomilego Lefapha la Boetapele le Phetogo go thekga yunibesithi ka botlalo le go swara lena bašomimmogo ka seatla ka mo mošomong wo o hlomphegilego.

Bjalo lehono ke gopotše gore ke abelane dikgopolo tše mmalwa ka ga protšeke ya phetogo ka mo Unisa, gore re kgone go di bea ka mogopolong ge re tloga go tšwa go kgato e tee go ya go ye e latelago.

Kokwane ya mathomo ke, ka nnete, tekolo le tekanyo ya seo se phethagatšwago go dira bonnete bja gore e sepelelana le di KPAs tša rena le APP le go dira bonnete bja gore ka nnete re a atlega mo go maikgafo a rena (ntle le go lebala go obamela ditekanyetšo tša rena tša mašelang). Ga bjale seo se ipontšha se le molaleng, eupša ke nnete gore bjalo ka setšhaba le bjalo ka Yunibesithi gantši re tšwa pele ka karolo ya go hlama dikgopolo le peakanyo, eupša ga re tšwe pele mo karolong ya phethagatšo, tekolo le tekanyo. Ke rata gore ka moka ga rena re dire bonnete bja gore re nyake boikarabelo go tšwa go bašomi ba rena go tiro ya mošomo ya bona ka go phethagatšo, eupša gape, e bile mohlomongwe seo se lego bohlokwa, gore re kgone go ipea molaleng go maemo ao a swanago a go lekola ke ba mphato o tee le rena. E ka ba ka nnete re tšere go ba mong wa diprotšeke tša phetogo tša setheo – le gore *boleng* ke eng bja mošomo wo o bohlokwa re o dirang?

Ge, go fa mohlala, re bolela ka “Phedišo ya Mogopolo wa Bokoloniale le peoleswa ya Yunibesithi ya Afrika Borwa: Pono le tlwaelo”, e ka ba ka nnete re na le boitshepo bjo bo feletšego bja gore re dira seo se swanetšego? E re ke le gopotšeng ka moka gore a re šome re nnoši, bašomimmogo – re ka fase ga tebelelo le tekolo ya bosetšhaba, kontinente le lefase, ka gona re swanetše go tliša *papadi ya A ya rena*, bjalo ka ge ba bolela.

Sa bobedi, bašomimmogo, go no le eletša ka ga *seo re bolelago ka sona*, seo se thomago go ba lebaka le maatla leo le oketšegago la maano a diyunibesithi lefaseng ka bophara. Re lemoga phetogo yeo e golago ya tsepelelo go ditaba tša phedišo ya mogopolo wa bokoloniale, toka ya leago le tekatekano. Go na le setho sa dinyakišišo seo se golago go ralala le dirutwa tšeo di šoganago le se le ditlamorago tša tšona, tumelo ya go se fetoge ga dilo le khuetšo go tlhabollo ya dirutwa, dinyakišišo, thekgo go baithuti, tlhamoleswa le tšhomišano le setšhaba. Gape re ela hloko ya tsepeleloleswa go dinepo tša tlhabollo ya leanotšhomo (SDGs). Go na le palo yeo e golago ya diathekhele tša dinyakišišo, dingwalwana tša dikakanyo le ditaodišo ka ga direrwa tše. Gabotse ka kgegeo, le ge e le gore, e be e le yona yunibesithi ye, Unisa, le naga ya rena ya Afrika Borwa, bao re bilego ba mathomo go hlama molao le go tsenya pholisi ya boikgafo bja rena go toka ya leago, tekatekano le tharollo go thuto. Ka manyami kudu, ke tšhaba go bolela, moo ga go bonale go na le bontši bja dikarolo tše bohlokwa tša phetogo tšeo di hlagago go tšwa go mabopo a rena goba yunibesithi ya rena tšeo di hwetšago tsela ya tšona ka go dipoledišano tša lefase. E ka no ba e le gore re e tšwetšapele mo go lekanego kudu goba ga re e tšweletše mo go lekanego. Seo, ke a tshepa, se tla fetoga. Seemo se laela gore bobedi go ba maleba ga setheo le ga lefase le boemo. Boikgafo bja rena go metheo e mengwe ya tsebo le go

dirutwa tšeo di lego kotsi go Afrika di swanetše go thekgwa ke ditšweletšwa le dinyakišišo tšeo di tla go dira bonnete bja gore re ka tsenya le go tiišetša lentšu la Afrika ka boitshepo, ka nnete ka tsebo ya gore ba bangwe ba tla be ba ithuta se sengwe go tšwa go rena.

La mafelelo, e bile se ke taba yeo e thomago go ba molaleng kudu ge re sepela ka mošito o tee o montši ka go 2019, phetogo ya rena e na le mahlakore a 8 le metheo e 5. Ke bona bašomimmogo ba bantši kudu ba tsepeletše go lehlakore goba motheo ba tlogela sengwe le sengwe. Dr Bopape o tla bolela kudu ka se ge a aba polelo ya gagwe ka moragonyana lehono.

Bjalo ka baetapele le bahlami ba Unisa, ka moka le dumetše, gammogo le bašomi ka moka ba rena, go sehlopha sa ditumelo: Maitshwaro a Mabotse le Boikarabelo bja Sehlopha; Botshephegi, Tlhamoleswa le Go Šoma Gabotse Kudu; Phetolo yeo e Lebišitšwego go Baithuti; le Serithi ka go Phapano ya Ditšo. Se se swanetše go hlahla kgopolo ya rena le maitshwaro ge re šogana le diprotšeke tša rena tša go fapana tša phetogo ya setheo. Ke tla, ka nnete, ka ba le kgahlego ya go bona ge e ka ba ditumelo tše di tla akaretšwa mo go sa bonalego goba mo go bonalago ka go dipolelo tša rena lehono, ka ge go filwe bohlokwa bja tšona ka go

setšo sa setheo sa rena le maitshwaro le kgokagano ya tšona ka maikemišetšo go ubuntu/botho.

Wekšopo ya lehono e tla fana ka tše dingwe tša dikarabo. Re tla be re hwetša ditaba tše dimpsha ka seo se bego se dirwa, ke mang le gore se atlegile bjang. Malokophethiši a ma mpsha le Bolaodi bjo bo Katološitšwego, Khansele le bakgathatema ba rena ba tla botšwa ditaba tše dimpsha ka ga diprotšeke tše dikgolo tša phetogo tšeo di kgatlampanago ka mo Yunibesithing ya rena. Ge re dira bjalo, ke rata gore ka moka ga rena re swaragane le tshepedišo ya tsholo yeo e agišago. Ke boletše leboelela gore mafelo a thuto a swanetše go ba mafelo a polokego ao batho ka moka ba swanetšego go ikwa ba lokologile go abelana dikakanyo tša bona. Ka go lekana ke kgapeletšo go bao ba lego gona ka mo go amogela tsholo ka mogopolo wo o bulegilego, e sego phetolo yeo e sego ya maleba goba go gana. Ge re nyaka phetogo ya mmakgonthe, re swanetše go amogela dikakanyo ka moka. Ga gona motho yo a tsebago sengwe le sengwe. Re mo go tlo tšweletša, ka nnete, eupša gape le go ithuta le go kaonafatša.

Ke le lakaletša tše di botse e bile ke tshepa gore ka moka ga lena le tla tloga le hweditše tshedimošo e ntši, le hlohleletšegile e bile le ikgafile go protšeke ye e bohlokwa ya setheo.

